

Udskriftsdato: 14. december 2025

2015/1 BSF 42 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om at indføre en ny arealkategori – naturzone – i planloven med henblik på at standse tabet af biodiversitet i Danmark

Ministerium: Folketinget

Fremsat den 20. november 2015 af Maria Reumert Gjerding (EL), Pelle Dragsted (EL), Henning Hyllested (EL), Christian Juhl (EL), Johanne Schmidt-Nielsen (EL) og Søren Søndergaard (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om at indføre en ny arealkategori – naturzone – i planloven med henblik på at standse tabet af biodiversitet i Danmark

Folketinget pålægger regeringen, at fremsætte lovforslag om ændring af planloven, der indfører en ny arealkategori – naturzone – i planloven med det primære formål at bevare natur og biodiversitet og sikrer, at der bliver udpeget tilstrækkelig store og sammenhængende arealer, der i dag huser sårbar eller truet biodiversitet, som naturzoner, så tilbagegangen i natur og tab af biodiversitet kan vendes til fremgang.

Bemærkninger til forslaget

Baggrund

I stort set alle vores naturtyper som enge, overdrev, havet, heder, skov m.v. er naturen under et alvorligt pres – talrige arter er truet af udryddelse (»Danmarks biodiversitet 2010 – status, udvikling og trusler«, Ejrnæs, R. m.fl. Faglig rapport fra DMU nr. 815, 2011). Naturen bliver bogstavelig talt fattigere for hver dag, der går. Trods politiske hensigtserklæringer i forhold til at standse tilbagegangen i biodiversiteten, må man erkende, at vi i Danmark lige nu ikke er gode nok til at passe på vores natur. Naturen bliver i høj grad betragtet som en gratis ressource, der er skabt til vores udnyttelse. Skovene skal udnyttes til at producere biomasse og tømmer, det åbne land er til for landbruget, og havets fiskeressourcer skal fiskes op. Når hensynet til naturen primært er underlagt hensynet til udnyttelse, kommer bevarelse af naturen til at fremstå som et dyrt og uhensigtsmæssigt indgreb i en driftig produktion.

Skal tilbagegang i natur og biodiversitet vendes til fremgang, kræver det, at sammenhængende naturområder udpeges alene med det formål at være natur. Med indførelse af naturzoner i planloven sættes samtidig det mål, at der udpeges sammenhængende arealer, der i dag huser sårbar eller truet biodiversitet som naturzoner svarende til i alt 17 pct. af landarealet (inklusive ferskvandsområder) samt 10 pct. af havarealet og kystområderne (delmål 11 i Aichimålene under biodiversitetskonventionen, for dansk oversættelse af målene se Naturstyrelsens hjemmeside, naturstyrelsen.dk).

Forslaget skal sikre, at den natur, der skaber livskvalitet og er et fælles gode for os alle, kan bevares. Det kræver mere plads til naturen, og det kræver, at der skabes flere sammenhængende naturområder i Danmark. Forslaget skal samtidig sikre, at tabet af biodiversiteten i Danmark standses og vendes til fremgang senest i 2020. Dette forslag skal ses i sammenhæng med beslutningsforslag nr. B 43, B 44, B, 45, B 46 og B 47, da naturzoneudpegningen er en vigtig forudsætning for, at bevarelsen af biodiversiteten i de forskellige naturtyper langtidssikres.

Naturens mangfoldighed, foranderlighed og dynamik er væsentlige parametre for, i hvilken grad naturen kan være selvforvaltende, og i hvilken grad den kan understøtte vores livskvalitet og vores livsgrundlag i form af rent vand, ren luft m.m. Men for at skabe en mangfoldig og artsrig natur kræver det plads. En stor del af Danmarks dyre- og plantearter er nu på kraftigt på retur, at de er i risiko for helt at forsvinde. Det betyder, at vores skove, havet, det åbne land og naturen langs kysterne mister arter, der er helt essentielle for, at økosystemerne fungerer. Det er problematisk – både for naturen og for os som mennesker.

Danmark er et lille, tætbeholdt land. Vores arealer skal opfylde mange formål, som ofte bliver mere og mere pladskrævende, f.eks. infrastruktur, nye boligområder og store, intensivt dyrkede marker (»Kampen om m², prioritering af fremtidens arealanvendelse i Danmark«, Teknologirådet). I den udvikling er naturen blevet klemmt, og levevilkårene for vores vilde dyr og planter er blevet væsentlig forringede. Tabet af arter foregår i et stadig højere tempo. Det stiller os over for store udfordringer, når vi i Danmark skal bidrage til at løfte EU's målsætning om at standse tabet af biodiversitet i 2020, som er bundet op på vores forpligtigelser i biodiversitetskonventionen. Hovedudfordringerne for naturen er, at naturområderne er for små, og de mangler sammenhæng og pleje. Hede, overdrev, fersk eng, strandeng, klitter og mose er nogle af de mest karakteristiske naturtyper i Danmark. De er bl.a. truet af tilgroning og overbelastning med næringsstoffer. Mange af disse naturtyper er små og fragmenterede, og det øger deres sårbarhed over for påvirkninger. I mange tilfælde vil områderne hver især være for små til at opretholde levedygtige bestande af de mest sårbare vilde dyre- og plantearter (»Danmarks natur frem mod 2020«, Det Grønne Kontaktudvalg).

Mere sammenhængende natur er helt centralt for at skabe de bedste levevilkår for dyr og planter. Sammenhæng i naturen gør naturområderne mere robuste og er en af de mest effektive måder at sikre, at dyr og planter kan flytte sig under et ændret klima. Større og mere sammenhængende naturområder forebygger isolering af dyr og planter, hvilket øger deres chancer for at overleve (»Mere sammenhæng

i naturen«, Naturstyrelsen, 2014). Der gennemføres allerede mange projekter, som bidrager til bedre og mere sammenhængende natur, men Danmark er langt fra i mål i forhold til at skabe tilstrækkelig med sammenhængende naturarealer.

Så godt som hele Danmarks areal – både land- og havarealet – er i dag disponeret til andre primære formål end natur. Ifølge planloven er landjorden i store træk opdelt i landzone (herunder også fredskov, som også har produktionsformål), byzone og sommerhusområder. Dette er en kæmpe udfordring for biodiversiteten, da naturen behøver en varig sikring af levestederne mod uhensigtsmæssig arealanvendelse. I Danmark har landbrug, skovbrug og byggeri fragmenteret naturen i århundreder, hvilket gør, at naturen er klemmt og små biotoper kan huse levesteder for de sidste bestande af arter, som er forsvundet fra det øvrige landskab. Der er behov for udvikling og sikring af store sammenhængende naturområder, hvor naturen og de naturlige processer får første ret, og hvor der er plads nok til naturlig dynamik, og til at naturen kan være selvforvaltende (»Danmarks natur frem mod 2020«, Det Grønne Kontaktudvalg).

Forslaget

Enhedslisten vurderer, at det er afgørende, at der igangsættes en række initiativer, der kan bidrage til, at tabet af biodiversitet stoppes ved at skabe flere og mere sammenhængende naturområder. Initiativerne vil gensidigt understøtte hinanden. Forskere fra Det Grønne Kontaktudvalg fremholder i deres rapport »Danmarks natur frem mod 2020« bl.a. etablering af naturzoner via planloven som et af de væsentligste virkemidler for at skabe mere plads til naturen. Enhedslisten foreslår, at dette udmøntes på følgende måde:

1. At der indføres en ny arealkategori – naturzone – i planloven, med det primære formål at bevare natur og biodiversitet. Når naturzonen er etableret, vil den erstatte § 3-beskyttelsen, idet den rumlige planlægning udvikles fra at være en beskyttelse af bestemte naturtyper til at blive en beskyttelse af natur på nogle konkrete arealer – uanset hvilken form naturen antager. Dvs. en disponering, som afspejler formålet med arealet, sådan at brugere og beskyttere ikke skal bekriegen hinanden, og så producenter ikke skal bekæmpe tilløb til natur på deres arealer af frygt for, at de pludselig bliver omfattet af naturbeskyttelse. Der er altså en forbedret retssikkerhed i forslaget i forhold til den nuværende situation – både for naturen og for producenten eller byudvikleren.
2. At der bliver udpeget arealer, der huser sårbar eller truet biodiversitet som naturzoner svarende til i alt 17 pct. af landarealet (inklusive ferskvandsområder) samt 10 pct. af havarealet og kystområderne (delmål 11 i Aichimålene). En del af disse arealer udpeges til naturgenopretning med det formål at binde eksisterende naturarealer sammen til store naturområder, som kan være selvforvaltende. Udpegningen af naturzoner skal desuden også tage højde for mindre områder, der rummer værdifuld natur, og sikre en bufferzone omkring disse, så konflikt med eventuel tilgrænsende produktion undgås.
3. At der gøres en reel indsats for at integrere natur i landbrug og skovbrug i et omfang, så det ikke kompromitterer produktionen, men bidrager til landskabernes rekreative værdier.

Punkt 1 og 2 foreslås gennemført via en revidering af planloven. Det økonomiske grundlag for at frikøbe arealer til naturzone kan sikres bl.a. via Den Danske Naturfond og landdistriktsmidlerne. Det er afgørende, at der som udgangspunkt samtidig sikres fuld adgang for borgerne til naturzonen, idet naturen er et fællesskabsgode. Der skal gøres en aktiv indsats for omdannelse af marginal landbrugsjord til natur samt bibeholdelse af brakmarker, og der skal foretages en langsigtet omdannelse af plantageskov til naturskov. Punkt 3 foreslås gennemført via tilskudsordninger til naturvenlig landbrugs- og skovbrugsdrift målrettet biodiversitet.

Gennemførelsen af ovenstående er i tråd med flere af Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger, bl.a. anbefaling 2, 4, 6 og 22 (»Natur og Landbrug – en ny start«, 2013).

Internationale forpligtigelser

Med beslutning X/2 vedtog biodiversitetskonventionens parter ved COP 10 i Nagoya, Japan, en revideret og opdateret strategisk plan for biodiversitet inklusive de 20 Aichibiodiversitetsmål for perioden 2011-2020. Gennemførelse af dette forslag til folketingsbeslutning vil bidrage væsentligt til, at Danmark udmønter sine internationale forpligtelser under biodiversitetskonventionen med rettidig omhu, særligt Aichibiodiversitetsmål 5, 7, 11 og 12.